

1. Κριτική της σεξουαλικής ηθικής

Ο Wilhelm Reich ανέπτυξε στην εποχή ανάμεσα στους 2 παγκόσμιους πολέμους, με βάση την ψυχανάλυση και τον διαλεκτικό υλισμό, μια κριτική, γενικά κοινωνική θεωρία της σεξουαλικότητας και των σεξουαλικών σχέσεων ανάμεσα στους ανθρώπους στην καπιταλιστική κοινωνία. Έγραψε πολλά έργα για την κριτική της σεξουαλικής ηθικής και κατά συνέπεια της αστικής εκπαίδευσης, καθώς και για την κριτική της ισόβιας μονογαμίας και της οικογένειας, σαν των νόμιμων θεσμών για σεξουαλικές σχέσεις των ενηλίκων στην αστική κοινωνία.

Αυτές τις εργασίες, που για αρκετό καιρό είχαν περάσει στην αφάνεια, αφού οι εθνικοσοσιαλιστές τις είχαν ρίξει στη φωτιά και οι κομμουνιστές τις καταπολέμησαν ως αντεπαναστατικές, το αντιαυταρχικό φοιτητικό κίνημα τις χρησιμοποιεί σαν μια απ' τις βάσεις του της κριτικής, στις αυταρχικές κοινωνίες καπιταλιστικής, καθώς και σοσιαλιστικής μορφής, σαν μέσο για την απελευθέρωση της ατομικής ύπαρξης απ' τις πιέσεις του αυταρχικού συστήματος.

Ο Reich θεωρεί ότι η σεξουαλική καταπίεση είναι ένα ειδικά καπιταλιστικό και φασιστικό όργανο εξουσίας και χαρακτήρισε τη θεωρία του σαν "ούτε αριστερή, ούτε δεξιά, αλλά προοδευτική, δηλαδή **ορθολογικά ανατρεπτική**".

Οι αιτίες για την αγνόηση του Reich από την κοινωνιολογία της οικογένειας, οφείλονται στο ότι η ελλιπής κοινωνική κριτική στην παραδοσιακή σεξουαλική ηθική, έχει την ίδια ψυχική αιτία όπως η ελλιπής αντίσταση των σεξουαλικά καταπιεσμένων ανθρώπων ενάντια στη σεξουαλική καταπίεση. Σ' όλες τις σύγχρονες κοινωνίες συναντούμε, περισσότερο ή λιγότερο φανερά, την αρχή της αυταρχικότητας σα δομικό στοιχείο της κοινωνίας, καθώς και την οικογένεια, κυρίως την πατριαρχική της παραλλαγή, σαν τόπο αναπαραγωγής της αυταρχικής συνείδησης. Η εκμάθηση της αυταρχικής συμπεριφοράς γίνεται κυρίως με τη συνεπή καταπίεση των σεξουαλικών αναγκών στην οικογένεια, η οποία ασκεί λειτουργία διαμόρφωσης στα καπιταλιστικά και σοσιαλιστικά κράτη. Γι αυτό υποστηρίζεται με όλα τα μέσα σαν η βάση του κράτους. Αυτό δυσχεραίνει την αναγνώριση του αντιδραστικού της ρόλου.

Ο Reich οικοδομεί τη θεωρία του (της σεξουαλικής οικονομίας) στις παραπέρα εξελίξεις των θεωριών του Freud και του Marx. Αποσκοπεί στη ψυχολογική θεμελίωση του διαλεκτικού υλισμού. [ενσωμάτωση]. Τονίζει τη σημασία της σύλληψης της δομής και της δυναμικής της ιδεολογίας. Για την κυριαρχία πάνω στις καταπιεσμένες εργαζόμενες μάζες, σπάνια χρησιμοποιείται ωμή, φυσική βία. Το κύριο όπλο της κυρίαρχης τάξης είναι η ιδεολογική δύναμη πάνω στους καταπιεσμένους, οι οποίοι αντιλαμβάνονται συχνά αισθητά την καταπίεση, αλλά δεν ανακαλύπτουν το χαρακτήρα της ιδεολογίας σαν υλική βία, και αφήνονται αναντίρρητα σε διαδικασίες ιδεολογικοποίησης (tv), χωρίς να αναγνωρίζουν ότι έτσι κάνουν δυνατή την καταπίεσή τους. Η παραδοσιακή σεξουαλική ηθική χρησιμοποιείται σαν ιδεολογία για τη σεξουαλική καταπίεση.

Ο Freud ανακάλυψε ότι δεν είναι όλες οι ψυχικές διαδικασίες προσιτές στον έλεγχο της συνείδησης. Ο Reich γράφει: "το παιδί αναπτύσσει μια ζωνρή σεξουαλικότητα

που δεν έχει σχέση με την αναπαραγωγή". Ο Freud απέδειξε ότι, βιολογικές προϋποθέσεις και κοινωνικές συνθήκες της ζωής συναντιούνται στον ψυχικό τομέα. Η παιδική σεξουαλικότητα απωθείται, της αποκλείεται η δράση και εξαλείφεται από τη μνήμη. Στην πορεία της μορφωτικής διαδικασίας εγκαθιδρύεται στον άνθρωπο μια ασυνείδητα εργαζόμενη αρχή ελέγχου, μια "ηθική αρχή". Γι αυτήν γράφει ο Reich, ότι προέρχεται άμεσα απ' τα εκπαιδευτικά μέτρα των γονέων και των αντικαταστατών τους στην πρώιμη παιδική ηλικία. Η σύγκρουση ανάμεσα στις επιθυμίες του παιδιού και τις απαγορεύσεις των γονέων, συνεχίζεται αργότερα σαν σύγκρουση ανάμεσα στις ορμές και την ηθική. Ο Freud διαπιστώνει ότι η απώθηση της σεξουαλικότητας δεν αφαιρεί από την ενέργειά της, δηλ τη Libido, τη δύναμη αλλά την αυξάνει, χαρακτηρίζοντας τη διαδικασία αυτή σαν συσσώρευση της Libido, με συνέπεια διάφορες διαταραχές της ψυχικής ζωής, νευρώσεις. Ανακάλυψε στον άνθρωπο δύο μεταξύ τους αντίθετες ορμές, τη σεξουαλική ορμή ή έρωτα και την ορμή της καταστροφής ή ορμή του θανάτου. Τις παρουσίασε σαν πολικές τάσεις που εξουσιάζουν τόσο τον οργανισμό όσο και τις ψυχικές αντιδράσεις του.

Στο σημείο αυτό αποχωρίζεται ο Reich απ' τον Freud, αμφισβητώντας την ύπαρξη της ορμής της καταστροφής, χαρακτηρίζοντας τις προσανατολισμένες στην καταστροφή επιθετικές τάσεις του ανθρώπου, σα συνέπεια της σεξουαλικής απώθησης. Θεωρεί ότι **τα μη υπερνικούμενα κίνητρα της καταστροφής δεν αιτιολογούνται βιολογικά αλλά κοινωνικά, σα συνέπεια της παρεμπόδισης της σεξουαλικότητας από την αυταρχική εκπαίδευση.**

Η σεξουαλική καταπίεση παράγει μια αυταρχική ψυχική δομή, και σαν κοινωνική της επίδραση μια υποτακτική στην εξουσία και υποτελή βασική στάση, που οδηγεί σε προδιάθεση για υποταγή κάτω από εκείνες ακριβώς τις εξουσίες, από τις οποίες πηγάζει η καταπίεση. [σελ. 19].

Η σεξουαλική ορμική ζωή ρυθμίζεται από την αρχή της ηδονής και της δυσαρέσκειας, εφόσον δε συνεργούν κοινωνικές επιδράσεις. Ο Freud συνόψισε όλους τους περιορισμούς και τους κοινωνικούς εξαναγκασμούς σχετικά με την απώθηση της Libido, στην έννοια "αρχή της πραγματικότητας", που είναι αντίθετη προς την αρχή της ηδονής, παραμελώντας κατά τον Reich να ορίσει την πραγματικότητα από την οποία πηγάζει η αρχή της πραγματικότητας. Ο Reich αντιπαραθέτει: "Η αρχή της πραγματικότητας, όπως την έχουμε σήμερα μπροστά μας, είναι η αρχή της καπιταλιστικής κοινωνίας ή η αρχή της κοινωνίας της ιδιωτικής οικονομίας". [...] "... η άρχουσα τάξη έχει μια αρχή της πραγματικότητας που εξυπηρετεί τη διατήρηση της δύναμής της. Όταν ο προλετάριος εκπαιδεύεται γι αυτή την αρχή της πραγματικότητας ... αυτό σημαίνει αποδοχή της εκμετάλλευσής του, αποδοχή της καπιταλιστικής κοινωνίας".

Η σεξουαλική απώθηση είναι κοινή και στην τάξη των κυρίαρχων και στην τάξη των καταπιεσμένων. Λαμβάνει χώρα μέσα στην οικογένεια, κάνει τον άνθρωπο λειτουργικά ικανό για την αστική αυταρχική κοινωνία. Η οικογένεια γίνεται έτσι "αντιπρόσωπος" του αστικού κράτους και εκτελεί για συμφέρον του τη σεξουαλική καταπίεση. Αυτοαναπαράγεται με το να ακρωτηριάζει σεξουαλικά τους ανθρώπους. Όπου δεν επικρατεί η συλλογική εκπαίδευση των παιδιών, η οικογένεια αποτελεί

εκπαιδευτικό μηχανισμό για κάθε μέλος της κοινωνίας. Κάθε κοινωνικό σύστημα μεταχειρίζεται, συνειδητά ή ασυνείδητα, τον επηρεασμό των παιδιών σύμφωνα με τα συμφέροντά του, για να εδραιωθεί στη δομή των ανθρώπων.

Η οικονομική δομή της κοινωνίας δε μετατρέπεται άμεσα σε ιδεολογίες, αλλά η ανάγκη για κατανάλωση εξαρτημένη από τις οικονομικές συνθήκες, επηρεάζει τη λειτουργία της σεξουαλικής ενέργειας μεταβιβάζοντας σε μορφή μετουσιωμένης Libido πάντα, νέες παραγωγικές δυνάμεις (θρησκεία, ηθική, επιστήμη κλπ) στην κοινωνική διαδικασία της εργασίας. Η μετουσιωμένη Libido γίνεται σαν εργασιακή δύναμη, παραγωγική δύναμη. Έτσι η παραδοσιακή σεξουαλική ηθική γίνεται σχεδόν παραγωγική δύναμη, και σαν τέτοια, στοιχείο κάθε οικονομικοκοινωνικού συστήματος που προσανατολίζεται στη μεγιστοποίηση της παραγωγής. Η παραμόρφωση της ανθρώπινης ψυχής γίνεται δεκτή, αρκεί μ' αυτό να επιτυγχάνεται μεγάλη παραγωγικότητα και απόδοση της εργασίας. [σελ. 25].

2. Συνέπειες της σεξουαλικής ηθικής

Η απόθηση της γεννητικής σεξουαλικότητας προκαλεί όμως και διαταραχές της κοινωνικής ικανότητας για απόδοση. Νευρώσεις, διαστροφές και δυσκοινωνικότητα. Αυτές είναι οι ανεπιθύμητες παρενέργειες της αυταρχικής ψυχικής δομής. Είναι κατά τον Reich, "ακούσιο παράγωγο της τάξης αλλά αδιαχώριστο απ' αυτή".

Η σεξουαλική καταπίεση οδηγεί σε διάσπαση των εσωτερικών αντιδράσεων ενάντια στην οικονομική εκμετάλλευση. Με την απόθηση των σεξουαλικών αναγκών, η ανθρώπινη ψυχική δομή μεταβάλλεται έτσι, ώστε να αποκτά προδιάθεση για την εσωτερίκευση των ιδεολογιών που στέκουν σε αντίθεση προς την αντικειμενική κατάσταση των συμφερόντων και των αναγκών των ανθρώπων. Αυτή η ιδεολογική διαμόρφωση αρχίζει ήδη στο μικρό παιδί. Η καταπίεση γίνεται με τη μορφή ιδεολογικής δύναμης πάνω στους εργαζόμενους, και σαν αυτοκαταπίεση του ιδεολογικοποιημένου ανθρώπου. [θρησκεία]. Η αλλοιωμένη ψυχική δομή, προτρέπει τον άνθρωπο να ενεργεί ενάντια στα συμφέροντά του, με το να δέχεται και να εκτελεί **τις καλυμμένες σαν ιδέες, υποδείξεις για ενέργεια.** Έτσι γίνεται δυνατό, το ότι για την καταπίεση των εργαζόμενων μαζών, χρειάζεται να ασκείται όλο και λιγότερη ωμή, φυσική βία. [αυτοέλεγχος = λιγότερο ξύλο].

Η υλική ανάγκη που προέρχεται από την οικονομική εκμετάλλευση, και η αδυναμία απέναντι στις κυρίαρχες δυνάμεις που προέρχεται από την πολιτική καταπίεση, είναι συχνά εντελώς συνειδητή στον καταπιεσμένο και τον παρακινεί σε εξέγερση. Κατά τον Reich, η σεξουαλική καταπίεση διασπά την τάση για εξέγερση: "Η καταπίεση της βασικής υλικής ικανοποίησης των αναγκών, έχει διαφορετικό αποτέλεσμα από την καταπίεση των σεξουαλικών αναγκών. Η πρώτη ωθεί σε εξέγερση, η δεύτερη όμως με την απόθηση των σεξουαλικών απαιτήσεων, την απομάκρυνσή τους απ' τη συνείδηση και την εδραίωσή της (απόθηση. σεξ. απαιτ.) σαν ηθική άμυνα, εμποδίζει την εκτέλεση της αντίστασης και από τα δύο είδη της καταπίεσης. [σαν 2 ίσες αντίθετες δυνάμεις].

Η προπαγάνδισή της σεξουαλικής ηθικής γίνεται με τη βοήθεια κρατικών μέτρων και κοινωνικών εξαναγκασμών με σκοπό τη διατήρηση των κοινωνικών συνθηκών που επικρατούν. Η ηθική, πρέπει από εξωτερική απαίτηση να γίνει αρχή ριζωμένη και εσωτερικευμένη στο υποσυνείδητο. Τα κυριότερα μέσα για αυτό το σκοπό τα

προσφέρει η αστική ιδεολογία της σεξουαλικότητας και της οικογένειας, και η προερχόμενη απ' αυτή οικογενειακή πολιτική. Ο Dieter Claessens στο βιβλίο του "Οικογένεια και σύστημα αξιών" (1962), γράφει: "Για να λειτουργήσει η κοινωνία πρέπει η νέα γενιά να εκπαιδευτεί σε ενιαία συμπεριφορά. [...] Τη βασική οικογένεια ... μπορεί να τη θέσει στην υπηρεσία της κάθε κοινωνία". Δηλ και φασιστικά και αυταρχικά γραφειοκρατικά καθεστώτα. Το περιεχόμενο της κοινωνικοποίησης μένει έξω από την επιστημονική έρευνα. Ο William Goode στο βιβλίο του "Η δομή της οικογένειας" (1960), γράφει: "Το παιδί πρέπει να ταυτιστεί με τον ενήλικο. Αν αυτή η προϋπόθεση δεν εκπληρωθεί ικανοποιητικά, ο αναπτυσσόμενος άνθρωπος δεν θα έχει τα ίδια αισθήματα, τους ίδιους φόβους και τα ίδια άγχη όπως τα άλλα μέλη του πολιτισμού του ή της κοινωνίας του... οι αναγκαιότητες της κοινωνικής δομής δεν θα εκπληρώνονταν". Η Renate Mayntz στο βιβλίο της "Η σύγχρονη οικογένεια" (1955) συμπληρώνει αυτές τις θέσεις με παρεμβολή της σεξουαλικότητας: "Η σεξουαλική ορμή δεν είναι μια ορμή οπωσδήποτε προσανατολισμένη στη σύναψη γάμου και στη δημιουργία οικογ. Αν η κοινωνία το επέτρεπε, η ορμή αυτή θα μπορούσε να ικανοποιηθεί στη διάρκεια με ελεύθερες σεξουαλ. σχέσεις. Ακριβώς αυτό το γεγονός και οι συνέπειές του, κάνουν τη σεξουαλ. ορμή επικίνδυνη ορμή για ένα σταθερό και οργανωμένο κοινωνικό σύστημα. Γι αυτό υπάρχουν κανόνες και θεσμοί για να τη ρυθμίζουν και να της αφαιρούν την εκρηκτική της δύναμη. Την κάνουν να φαίνεται σαν ορμή που αποσκοπεί έμμεσα στη δημιουργία οικογένειας". Ο Claessens, ο Goode και η Mayntz, δείχνουν πως οι εξουσιαστές μέσω του θεσμού της οικογένειας, αξιοποιούν οικονομικά τις ανθρώπινες ορμές.

Τη σεξουαλ. καταπίεση τη συναντάμε τόσο στην οικογ. του προλεταριάτου όσο και σ' αυτή της μεσαίας και της ανώτερης τάξης. Η διαφορά υπάρχει σχετικά με την ένταση και το βαθμό του εξαναγκασμού. Διαμορφώθηκε πολύ καθαρά στη μεσαία και στην ανώτερη κοινωνική τάξη, από τις αρχές της ιδιωτικής παραγωγής και μετά. Είχε την προέλευσή της στο οικονομικό συμφέρον των πλουσίων να διατηρήσουν την ιδιοκτησία τους με έλεγχο των απογόνων τους. Γι αυτό η σεξουαλ. καταπίεση έπληξε αρχικά τη γυναίκα. Ο Μαξ φον Γκρούπερ στο βιβλίο του "Υγιεινή της σεξουαλ. ζωής" (1927) γράφει: "Πρέπει να εκτιμήσουμε και να καλλιεργήσουμε την αγνότητα της γυναίκας σαν ανώτατο λαϊκό αγαθό, γιατί δίνει τη μόνη σίγουρη εγγύηση ότι εμείς θα είμαστε πραγματικά οι πατέρες των παιδιών μας, και ότι εργαζόμαστε και κοπιάζουμε για το ίδιο μας το αίμα. Χωρίς αυτή την εγγύηση δεν υπάρχει καμιά δυνατότητα για σταθερή, ειλικρινή οικογενειακή ζωή, γι αυτή την απαραίτητη βάση για την προκοπή του λαού και του κράτους".

Ο Reich παραθέτει: "Με τη δημιουργία του οργανωμένου εργατικού κινήματος, την προσαγωγή κοινωνικοπολιτικών επιτευγμάτων και την ταυτόχρονη πολιτιστική άνοδο πλατιών λαϊκών μαζών, αρχίζει σχετικά με τη σεξουαλική ηθική και η αστικοποίησή τους". Η σεξουαλική καταπίεση του προλεταριάτου στην ακμή του καπιταλισμού, μπορεί να ήταν αδύνατα διαμορφωμένη, επειδή η άρχουσα τάξη ενδιαφερόταν για μεγάλο αριθμό γεννήσεων, για να προμηθεύεται ανθρώπους σαν εργατικές δυνάμεις για τη βιομηχανική επέκταση, για τη βιομηχανική εφεδρική στρατιά και την εκμετάλλευση της παιδικής εργασίας, και σαν στρατιώτες για ιμπεριαλιστικούς

πολέμους. Ο κοινωνικά ανερχόμενος εργάτης όμως, φέρνει την ακόμη σχετικά μη απωθημένη σεξουαλικότητά του, στην τάξη των μικροαστών. Με τη μονοπώληση των μέσων παραγωγής από την μεγαλοαστική τάξη, αφαιρείται από τη μεσαία τάξη η οικονομική βάση, και έτσι προλεταριοποιείται. Ο Reich γράφει: "Η σεξ. ζωή του προλεταριάτου εμφανίζεται στη ζωή της μεγαλοαστικής τάξης ακριβώς τότε, σαν ιδιαίτερος κίνδυνος για τη σταθερότητα των σεξουαλικών θεσμών (δηλ οικογ.), όταν αρχίζει η προλεταριοποίηση της μικροαστικής τάξης". Για να ασκήσει την εξουσία στις εργαζόμενες μάζες, η άρχουσα τάξη, χρειάζεται τους δημοσ. υπαλλ., τους δασκάλους, τους αρχιεργάτες, τους επιστάτες, τους μικροεπιχειρηματίες κλπ, για να εξασφαλίζουν τη διαρκή άσκηση της συγκεκριμένης καταπίεσης που επιβάλλει το συμφέρον της, δηλ υπακοή προς τα πάνω, πίεση προς τα κάτω. Και συνεχίζει ο Reich: Επειδή στηρίζεται στη μικροαστική τάξη, ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για την ηθικότητά της, και την προφύλαξή της απ' τις επιδράσεις του υποανθρώπου.

3. Κριτική της οικογένειας

Ο ισόβιος γάμος είναι ακατάλληλος για την ικανοποίηση των ζωτικών σεξουαλικών αναγκών, και η αστική οικογένεια ακατάλληλη για θετική απέναντι στη σεξουαλικότητα αγωγή των παιδιών. Ο άνθρωπος δεν εκπαιδεύεται σε αυτοδιάθεση, αλλά σε προσαρμογή σε κανόνες συμπεριφοράς που καθορίζονται από άλλους. Η αυταρχική κοινωνία χρειάζεται την οικογένεια σαν εργοστάσιο της σεξουαλικής ηθικής και της αυταρχικής ιδεολογίας. Η σεξουαλική καταπίεση είναι ένα απ' τα πρωταρχικά ιδεολογικά μέσα για την υποδούλωση του εργαζόμενου πληθυσμού. **Το παιδί**, αφού δεν του επιτρέπεται να ζήσει τη φυσική του σεξουαλικότητα, γίνεται διστακτικό, φοβισμένο, ύπουλο και στη θέση της ελεύθερης, άφοβης προσωπικότητας, μπαίνουν η υποτακτικότητα και η ευκολία στον επηρεασμό. **Χάνει σε** κινητική δύναμη, ευκινησία, θάρρος και **επίγνωση της πραγματικότητας**.

Στη νεανική σεξουαλικότητα τίθενται εξωτερικά εμπόδια, που αντικειμενικά είναι αισθητά, αλλά από τους νέους γίνονται μόνο εν μέρει υποκειμενικά αντιληπτά σαν τέτοια. Γιατί στο μεταξύ έχουν εσωτερικεύσει την κοινωνική ηθική, και έτσι έχουν θέσει στον εαυτό τους αντικειμενικά εσωτερικά, ψυχικά όρια και ταυτόχρονα έχουν γίνει ανίκανοι να αναγνωρίζουν τα εξωτερικά όρια, **να τα αμφισβητούν και να τα διασπάζουν**. Η εξωτερική, οικογενειακή απαίτηση γίνεται ανεπαίσθητα, εσωτερική ηθική. Ο Reich γράφει: "Το πριν, καταφατικό απέναντι στην ηδονή Εγώ, έγινε αρνητικό απέναντι στη σεξουαλικότητα, ηθικό. Η κοινωνική ηθική αναπαράχθηκε στο άτομο". Έτσι κλείνει ο κύκλος της εκπαίδευσης στην ικανότητα για γάμο: το αρχικά απ' έξω σεξουαλικά καταπιεζόμενο άτομο, γίνεται τώρα σεξουαλικά αυτοκαταπιεζόμενο άτομο. Το πρώτο θύμα αυτής της καταπίεσης είναι ο ίδιος ο ευατός μας. Μετά ακολουθούν άλλα θύματα: σύζυγος, παιδιά, καθώς και έξω απ' την οικογένεια μαθητές, μαθητευόμενοι στην υπηρεσία, στο στρατόνα, και έμμεσα με την ομιλία και το γράψιμο, ακροατές και αναγνώστες. Οι ηθικές απαιτήσεις της άρχουσας τάξης παράγονται διαρκώς απ' την αρχή, και έτσι διασφαλίζονται τα οικονομικά συμφέροντα των εξουσιαστών".

Η δομή της εξουσίας της αστικής κοινωνίας εμφανίζεται στην οικογένεια σαν οικονομικά αιτιολογημένη εξουσία των γονέων πάνω στα παιδιά. Το παιδί απευθύνει

τις πρώτες σεξουαλικές εκδηλώσεις αγάπης, στα πλησιέστερα πρόσωπα του περιβάλλοντός του. Ο Reich γράφει: "κάθε στέρηση (της σεξουαλ ικανοπ) προκαλεί μίσος και αμφιρροπία απέναντι στο αντικείμενο που περιορίζει την ικανοποίηση των ορμών. Μια συνέπεια της στέρησης ... είναι η περισσότερο ή λιγότερο παντελής ταύτιση με το αντικείμενο που στερεί την ικανοποίηση. Ηχεί παράδοξα αλλά εδώ δεν μπορεί ν' αλλάξει τίποτα: εξομοιώνεται κανείς στο χαρακτήρα μ' εκείνον που πρέπει να μισήσει, γιατί δεν του επιτρέπεται να τον αγαπά. Η κινητήρια δύναμη που χρησιμοποιεί η ταύτιση είναι η αγάπη, η αφορμή για την ταύτιση είναι το μίσος εξαιτίας της στέρησης. Έτσι το αντικείμενο, που δεν μπόρεσε κανείς να πάψει να το αγαπά, και έπρεπε να το μισήσει επειδή δεν επέτρεπε την ικανοποίηση, γίνεται πρότυπο για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα του Εγώ και των ιδανικών του Εγώ".

Ο Max Horkheimer γράφει: "Η βάση της μικροαστικής οικογ, είναι η σχέση του πατριαρχικού πατέρα προς τη γυναίκα και τα παιδιά. Ο πατέρας είναι, θα λέγαμε, ο φορέας και ο αντιπρόσωπος της κρατικής κοινωνίας στην οικογ". Ο άντρας σαν εξουσιαστής της οικογ. δεν μπορεί όμως να αποκρύψει το γεγονός ότι έξω απ' την οικογένεια είναι ο ίδιος εξουσιαζόμενος. Έτσι δημιουργείται η ειδική διαλεκτική του εξουσιάζειν και εξουσιάζεσθαι στην αυταρχική κοινωνία. Και συνεχίζει: "Ο πνευματικός κόσμος μέσα στον οποίο μεγαλώνει το παιδί εξαιτίας της εξάρτησής του, καθώς και η φαντασία του, με την οποία εμψυχώνει τον πραγματικό κόσμο, τα όνειρά του και οι επιθυμίες του, οι παραστάσεις του και οι κρίσεις του, κυριαρχούνται από τη σκέψη της εξουσίας ανθρώπων πάνω σε ανθρώπους, του πάνω και του κάτω, της διαταγής και της υπακοής". "Στην οικογ το παιδί μαθαίνει πως το μόνο λογικό είναι να προσαρμόζεται στις επιθυμίες του πατέρα, και μάλιστα ανεξάρτητα από κάθε σκέψη για τις ανθρώπινες ιδιότητές του. Η αναγκαιότητα για διαρκή προσαρμογή δημιουργεί στο παιδί μια αποστροφή απέναντι στη δική του βούληση. Αυτός είναι ακριβώς ο σκοπός της αστικής εκπαίδευσης". "Η υποταγή στο κατηγορηματικό πρόσταγμα του καθήκοντος, ήταν απ' την αρχή συνειδητός σκοπός της αστικής οικογ". "Επειδή η κοινωνία δεν μπορεί εξαιτίας της ταξικής της δομής να διατηρηθεί χωρίς εξουσία, και η πλειοψηφία των ανθρώπων πρέπει να υποτάσσεται σε μια μειονότητα, παραχωρείται στους εξουσιαζόμενους χώρος για άσκηση εξουσίας απ' την πλευρά τους". Η εξουσιαζόμενη γυναίκα (στην οικογ) παίρνει με τη σειρά της ένα χώρο εξουσίας, αφού έχει στα χέρια της ένα μεγάλο μέρος της εκπαιδευτικής πράξης απέναντι στα παιδιά. Κάτω απ' το επίπεδο της εξουσίας του άντρα, εμφανίζεται έτσι η αυταρχική διπλή δομή της εξουσίας και στη γυναίκα. Αυτή η σχέση μπορεί να παρατηρηθεί και στα παιδιά. Τα μεγαλύτερα αδέρφια εξουσιάζουν τα μικρότερα, και έτσι μεταφυτεύεται η αστική ιεραρχία της εξουσίας ως τα βρέφη.

Ο γάμος είναι ο πυρήνας του αστικού θεσμού της οικογ. Έχει σχεδόν υποχρεωτικό χαρακτήρα και είναι ισόβιος, παρ' όλο που το διαζύγιο είναι βέβαια δυνατό, αλλά σχεδόν πάντα συνδέεται με μειονεκτήματα, βάρη και υποτιμήσεις κυρίως για τη γυναίκα. Το να συμμετέχουν και οι δύο σύζυγοι στη διαδικασία παραγωγής και να εκτελούν και τις εργασίες του νοικοκυριού, μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο σε άτεκνες οικογένειες.

Ο Reich γράφει: "Οι άνθρωποι βρίσκονται σε αμοιβαία σχέση μεταξύ τους, για την ικανοποίηση δύο φυσιολογικών βασικών αναγκών, την ανάγκη της τροφής και τη σεξουαλική ανάγκη... Όπως μιλάμε για μια οικονομία της διατροφής, για τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία φροντίζει για την ικανοποίηση της ανάγκης της τροφής όλων των μελών της, μπορούμε να μιλήσουμε και για την οικονομία της σεξουαλικότητας, σαν τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία ρυθμίζει, παράγει ή εμποδίζει την ικανοποίηση της σεξουαλικής ανάγκης". (σεξουαλ οικονομ). Η μορφή ρύθμισης της σεξουαλικής ικανοποίησης στην αστική κοινωνία είναι ο γάμος. Ο Max Horkheimer διαπιστώνει ότι όλα τα "συνεπή πολιτικά, ηθικά και θρησκευτικά κινήματα, έκαναν καθήκον τους την ενίσχυση της οικογένειας με όλες της τις προϋποθέσεις, όπως απαγόρευση των εξωγαμιαίων σεξουαλ σχέσεων, προπαγάνδα για την αγωγή και την ανατροφή των παιδιών, και περιορισμό της γυναίκας στο νοικοκυριό". Ο Reich γράφει: "Οι γυναίκες που έχουν απωθήσει απροκάλυπτα και αναντίρρητα τη σεξουαλικότητά τους, όχι μόνο υποφέρουν την οικονομική εξάρτηση, αλλά και την υποστηρίζουν". (πχ θεούσες). Μια παρατήρηση που ανταποκρίνεται στην τάση υποταγής του αυταρχικού ανθρώπου στους καταπιεστές του. Η πατριαρχική οικογένεια αφαιρεί από τη γυναίκα πολλές δυνατότητες για την ανάπτυξη της προσωπικότητάς της.

Ο γάμος εμφανίζεται υποκειμενικά σαν καταφύγιο για σεξουαλική ζωή, σ' ένα σεξουαλικά εχθρικό περιβάλλον. Το πέρασμα απ' την αγαμία στο γάμο, είναι μετάβαση από την πραγματική ανελευθερία σε μια έστω και περιορισμένη ελευθερία. Η ζωή στο γάμο και στην οικογ, λόγω των κοινωνικών συνθηκών, εμφανίζεται στον άντρα και στη γυναίκα, σαν επιθυμητή εκδοχή απέναντι στην αδέσμευτη ζωή. Η δομή του γάμου και της οικογένειας, προδίδει την αφιλοξενία και την απανθρωπιά της κοινωνίας έξω απ' το γάμο και την οικογένεια.

Ο Reich γράφει: "Η γυναίκα σαν σεξουαλικό ον, και αποπάνω αποδεκτό και αναγνωρισμένο σαν τέτοιο, θα σήμαινε κατάρρευση ολόκληρης της ιδεολογίας της οικογένειας. Αν η γυναίκα εσωτερικεύσει την ιδεολογία της μητρότητας και αποδεχτεί το μητρικό ρόλο, πρόσφορο έδαφος βρίσκει μέσα σ' αυτή και η ιδεολογία της πολυτεκνίας. Τότε θέλει να γεμίσει το μητρικό ρόλο με περιεχόμενο. Η πολυτεκνία [μπορεί] να προσφέρει μια διέξοδο [της σεξουαλικής μη ικανοποίησης], στο να απορροφά ψυχικές ενέργειες που αλλιώς θα συσσωρεύονταν για τη δημιουργία μιας νεύρωσης". Η μητρότητα και η πολυτεκνία σαν ιδεολογία, ασκούν τη διατηρητική για την οικογένεια λειτουργία τους: η παντρεμένη, σεξουαλικά ανικανοποίητη γυναίκα, μπορεί να παρηγορηθεί ως ένα βαθμό με τα παιδιά για την άχαρη ζωή της, και να συμβιβαστεί με το ρόλο της.

Στην αστική κοινωνία η γυναίκα εξαρτάται από τον αστικό γάμο και την οικογένεια, οικονομικά, σεξουαλικά και με την επιθυμία της για την απόκτηση παιδιών. Πρέπει να αποφασίσει για το γάμο, και έτσι, κατά κανόνα, για την εξάρτησή της απ' τον άντρα. Η εξουσία όμως ανθρώπων πάνω σε ανθρώπους, πλήττει πάντα και τον εξουσιαστή: και ο εξουσιαστής οδηγείται σε εξάρτηση. Αυτή η διαλεκτική της εξουσίας είναι χαρακτηριστική για τις συνθήκες του γάμου.

Η ηθική πίεση την οποία δέχονται οι σύζυγοι, που θέλουν να χωρίσουν, κυρίως η γυναίκα εξαιτίας της εσωτερικευμένης και κοινωνικά ενισχυμένης ιδεολογίας της μητρότητας, την εξαναγκάζει κατά κανόνα να παραιτείται απ' το διαζύγιο ή να το αναβάλει ώσπου να βρεθεί μια ικανοποιητική λύση για το πρόβλημα των παιδιών. Ο Reich γράφει: "Η αθλιότητα του γάμου εκδηλώνεται σα σύγκρουση ανάμεσα στις σεξουαλικές ανάγκες και τις οικονομικές συνθήκες. Η οικογενειακή αθλιότητα, που δεν μπορεί να ξεθυμάνει άμεσα με τις συγκρούσεις των γονέων, ξεθυμαίνει στα παιδιά. Αυτό προξενεί νέες βλάβες στην αυτονομία τους και στη σεξουαλική τους δομή". Ο August Bebel γράφει: "Ακόμη και σήμερα ιδιαίτερα η γυναίκα αποδέχεται την κατώτερη τοποθέτησή της σαν κάτι αυτονόητο, και δεν είναι εύκολο να της εξηγήσει κανείς ότι αυτό δεν της ταιριάζει και ότι θα πρέπει να επιδιώκει να γίνει ένα ισότιμο και ισάξιο με τον άντρα, μέλος της κοινωνίας". Ο Horkheimer γράφει: "Η οικονομική και ψυχική εκμετάλλευση της γυναίκας εξαιτίας της οικονομικής κυριαρχίας του άντρα, οδηγεί σε απελπισία και σε αφαίρεση της ευτυχίας της στη ζωή". Και συνεχίζει: "Η γυναίκα "εκδικείται" όμως γι αυτή την καταπίεση. Εξαρτημένη απ' τη θέση και το εισόδημα του άντρα, έχει συμφέρον να προσαρμόζεται ο άντρας στις συνθήκες, να μην αντιστέκεται ενάντια στην άρχουσα εξουσία, αλλά να κάνει τα πάντα για να πάει μπροστά. Ένα βαθύ οικονομικό, και φυσιολογικό, συμφέρον συνδέει τη γυναίκα με τη φιλοδοξία του άντρα. Κυρίως ενδιαφέρεται για τη δική της οικονομική ασφάλεια και αυτή των παιδιών της. Τελικά έτσι διασφαλίζεται η ανενόχλητη συνέχιση των οικονομικών και πολιτικών συνθηκών που επικρατούν, επειδή κάθε εξέγερση ενάντια σ' αυτές τις συνθήκες συνεπάγεται άμεσα διακύβευση της προσωπικής κοινωνικής και οικονομικής θέσης, και έτσι πρέπει να καταπολεμηθεί από τη γυναίκα. Τα παιδιά δέχονται με τη μητρική αγωγή άμεσα, την επίδραση ενός πνεύματος υποταγμένου στην κρατούσα τάξη των πραγμάτων. Η οικογένεια εγγυάται ότι θα γεννηθούν διαδοχικά γενιές που δε θα αμφισβητήσουν τη δομή του εκάστοτε οικονομικού συστήματος, αλλά θα την αναγνωρίσουν σα φυσική και αιώνια".

4. Οι συνέπειες της οικογένειας

Κατά τον Reich η αντιφατικότητα της κατάστασης του γάμου, προκύπτει απ' την αντίφαση ανάμεσα στα σεξουαλικά και στα οικονομικά συμφέροντα στο γάμο. Από την άποψη των οικονομικών συμφερόντων τίθενται πολύ μεγάλες και συνεπείς απαιτήσεις. Πρωταρχική απαίτηση είναι η μεγάλη καταπίεση των σεξουαλικών αναγκών. Αυτές οι απαιτήσεις είναι αναγκαίες για τη διατήρηση του γάμου. Είναι όμως και αυτές που τον υπονομεύουν, που σφραγίζουν κιόλας κατά τη σύναψή του, την καταδίκη του. Σημαντική αιτία γι αυτή την καταστρεπτική τάση είναι η διάσπαση της σεξουαλικότητας που γίνεται με "αισθησιακές" και "τρυφερές" επιδιώξεις και οδηγεί σε νευρώσεις και ακοινωνική σεξουαλική συμπεριφορά. Συνέπεια αυτής της διάσπασης είναι ότι μόνο η μισή προσωπικότητα μπορεί να συμμετέχει στο σεξουαλικό βίωμα. Μια πλήρης ικανοποίηση επέρχεται μόνο όταν στη σεξουαλική πράξη συμμετέχουν εξίσου η αισθησιακότητα και η τρυφερότητα. Κάτω από τέτοιες συνθήκες οπισθοδρομεί το βίωμα του οργασμού. Οι εκδηλώσεις της αστικής συμπεριφοράς συμβάλουν στη διαιώνιση της σεξουαλικής καταπίεσης.

Δίπλα στη μείωση της ικανότητας για την απόλαυση της σεξουαλικότητας, σημαντικό ρόλο για τη μη ικανοποίηση σε κάθε σεξουαλική κοινότητα, και ιδιαίτερα στο γάμο, παίζει η επερχόμενη με το πέρασμα του χρόνου, σεξουαλική άμβλυνση. Ο Reich περιγράφει τη σεξουαλική άμβλυνση σαν ένα γενικό φαινόμενο που δεν έχει σχέση μόνο με το γάμο: "Σε κάθε σεξουαλ σχέση εμφανίζονται αργά ή γρήγορα, περίοδοι μικρότερης σεξουαλ έλξης, και μάλιστα σεξουαλ αδιαφορίας". "Κάθε άνθρωπος είναι διαρκώς εκτεθειμένος σε σεξουαλικούς ερεθισμούς που προέρχονται από άλλη πλευρά εκτός του συντρόφου του". "Ο άνθρωπος δεν είναι οπωσδήποτε μονογαμικό ή πολυγαμικό ον, αλλά είναι πολυγαμικός, δηλ αλλάζει τους συντρόφους του, ώσπου να βρει τον κατάλληλο σύντροφο, με τον οποίο βρίσκει πλήρη σεξουαλική ικανοποίηση, και να μείνει για τόσο διάστημα μονογαμικός, όσο αυτή η ικανοποίηση συνεχίζεται και μέχρι μια άλλη σχέση να υποσχεθεί μεγαλύτερη ικανοποίηση. Αυτή η θέση χαρακτηρίζει ακριβώς την αρχή της σεξουαλικής οικονομίας σα δυναμική αρχή".

Κατά τον Reich η κοινωνική αναγκαιότητα εξαναγκάζει σε κάλυψη της αθλιότητας και σε ιδεολογική εκτίμηση της οικογένειας και του γάμου, παράγει επίσης τον πλατιά διαδομένο οικογενειακό συναισθηματισμό και τα συναισθήματα της "οικογενειακής ευτυχίας", της "θαλπωρής του σπιτιού", της "ήσυχης γωνιάς" και της "ευτυχίας", που σημαίνει δήθεν η οικογένεια για τα παιδιά. "Η κάλυψη και τα συναισθηματικά συνθήματα, που αποτελούν σημαντικά συστατικά στοιχεία της ιδεολογικής ατμόσφαιρας του επηρεασμού, είναι **ψυχικά αναγκαία**, γιατί βοηθούν τον άνθρωπο να αντέξει την ψυχικά δυσμενή οικογενειακή κατάσταση". "Η γυναίκα είναι συνήθως προετοιμασμένη για τη γαμήλια σεξουαλική ζωή, με τον καταναγκασμό της, τη μονοτονία της, την εξωτερική ησυχία της, τη σταθερή πορεία της, που την απαλλάσσουν απ' το να κάνει σκέψεις για τη σεξουαλικότητά της και το φθοροποιό αγώνα στην εξωγαμιαία σεξουαλική ζωή. Για τη συνείδηση της γυναίκας έχει λίγη σημασία, αν αυτή η απαλλαγή πληρώνεται ακριβά με ψυχικό πόνο".

"Η θεραπεία των νευρώσεων καταστρέφει εύκολα τη συνοχή της οικογένειας και του γάμου. Διαλύει τις αυταπάτες και φανερώνεται αμείλικτα η αλήθεια. Ο άνθρωπος αναγνωρίζει την ψευδή συνείδηση σαν αιτία της νέυρωσης και της δυστυχίας του".

Η προδιάθεση για την αποδοχή μεταφυσικών ιδεολογιών έχει εδραιωθεί στην κοινωνία θεσμικά: θρησκευτικές κοινότητες και εκκλησίες λειτουργούν σαν παραγωγοί και διαδότες ηθικών συστημάτων. Η κύρια λειτουργία της θρησκείας είναι να καλύπτει με μεταφυσική αιτιολόγηση της σεξουαλικής ηθικής, την κοινωνική και πολιτικοοικονομική λειτουργία της και να της αφαιρεί έτσι τις αιχμές της ορθολογικής κριτικής. Ο Reich περιγράφει τη λειτουργία της θρησκείας: "με τον περιορισμό και την καταπίεση της σεξουαλικότητας αλλάζει η ανθρώπινη αίσθηση, δημιουργείται η εχθρική απέναντι στη σεξουαλικότητα θρησκεία και σιγά σιγά η άρχουσα τάξη ιδρύει τη δική της σεξουαλική - πολιτική οργάνωση, την εκκλησία με όλους της τους προδρόμους, που σκοπός της είναι το ξερίζωμα της σεξουαλικής ηδονής των ανθρώπων και έτσι η λιγότερη ευτυχία στη γη".

Η προϋπόθεση για την αποδοχή εθνικιστικών ιδεολογιών είναι η ύπαρξη στην ψυχική δομή του ανθρώπου, πατριωτικού και εθνικού αισθήματος, σα συναισθηματική καθήλωση σ' ένα ορισμένο γεωγραφικό χώρο και σε μια ορισμένη κοινωνική ομάδα.

Για τον Reich μια απ' τις αιτίες για αυτή την καθήλωση είναι "η διαταραχή του ορθολογισμού του νευρωτικού ανθρώπου σαν προϋπόθεση για ανορθολογική - συναισθηματική καθήλωση γενικά, μετά το δεσμό με τη μητέρα σαν πηγή του πατριωτικού αισθήματος και τελικά την οικογενειακή δομή σαν μικροσκοπική έκδοση της δομής του έθνους και του κράτους". "Στον πυρήνα του δεσμού με την οικογένεια στέκει ο δεσμός με τη μητέρα. Η παράσταση για την πατρίδα και το έθνος είναι στον υποκειμενικό - συναισθηματικό πυρήνα της, η παράσταση για τη μητέρα και την οικογένεια. Η μητέρα είναι η πατρίδα του παιδιού όπως η οικογένεια είναι το έθνος σε μικρογραφία".

Ο Reich υποδείχνει πως ο Freud προσπαθεί να εξηγήσει τον πολεμικό ενθουσιασμό στον 1ο παγκόσμιο πόλεμο: "ο πόλεμος σημαίνει συλλογική κατάργηση των απωθήσεων, ιδιαίτερα των ωμών παρορμήσεων, με την άδεια μιας εξιδανικευμένης πατρικής εικόνας, του Κάιζερ. Επιτέλους μπορούσε κανείς να σκοτώνει χωρίς αισθήματα ενοχής".

Η συνάφεια ανάμεσα στην "ετοιμότητα για αγώνα" και τη σεξουαλική απώθηση γίνεται πειστικότερα κατανοητή, αν λάβουμε υπόψη μας ότι οι στρατιώτες μαθαίνουν την "τέχνη" τους στρατωνισμένοι, δηλ χωρισμένοι απ' τις γυναίκες τους και τις φίλες τους, και ότι οι γυναίκες δεν καλούνται για στρατιωτική θητεία.

Εκτός απ' την ετοιμότητα για αγώνα, η σεξουαλική καταπίεση δημιουργεί τον αυταρχικό χαρακτήρα, και έτσι την προϋπόθεση για ακριβή προσαρμογή του στρατιώτη στην αυστηρά ιεραρχική δομή του στρατιωτικού μηχανισμού της εξουσίας.